

Del 'paradis bleu'



GUILLEM CIFRÀ

Tossa de Mar és un poble molt singular de la Costa Brava. Un poble de tradició marinera i pagesa; d'arrels profundes romanes i medievals. Una fortalesa i un far. Un mar d'una blavor intensa i penetrant i un racó de món enclotat al final d'una vall exuberant, destí de tres camins difícils fets de revolts inacabables. Les carreteres porten a Tossa. Tossa racó, Tossa refugi, un món fora del món i un temps fora del temps; la Mar Menuda i el Codolar; les fortificacions de la Vila Vella. Els plàcids paisatges de fruiters vora mar i d'alzines sureres terra endins, o carreteres amunt. Un clos, un espai, un ambient, una societat, una forta tradició.

Aquest racó amable i feréstec de la Costa Brava

va esdevenir en el període entre les dues guerres mundials del segle passat un punt d'atracció d'una colònia de forasters a la recerca de pau i refugi. Artistes, escriptors, periodistes, s'afegien als estiuejants fidels de tota la vida i quan aquests darrers se n'anaven hi romanien passat l'estiu, hi feien llargues estades o decidien de quedar-s'hi i fer-ne un espai vital permanent. És així com Tossa ben bé fins acabada la Guerra Civil Espanyola va esdevenir "el reflex del món, un lloc de trobada que viu la concentració de creadors i pensadors del segle XX", en paraules de Glòria Bosch i Susanna Portell. Bosch i Portell ens van proporcionar el goig immens d'una exposició magnífica: Berlín, Londres, París, Tossa... la tranquil·litat perduda (Fundació Caixa de Girona, estiu de 2007), amb un magnífic catàleg que aixeca acta gràfica i literària de l'efervescència cultural de Tossa de Mar en aquest període. Els testimonis pictòrics i literaris d'aquesta etapa acrediten una riquesa plàstica extraordinària i haurien de servir per reivindicar aquells anys, i aquells valors, com un segell de marca, per a la promoció i difusió de Tossa ara. Perquè per a mi és evident que aquella experiència viscuda té tots els ingredients per repetir les rutes que a Ceret o a Cotlliure han donat fruits rellevants.

Encara en els primers cinquanta ressonen aquells anys rutilants i apareixen alguns testimonis apassionats que recullen la llavor del període anterior. És el que testimonia el Llibre de Tossa de Josep Palau (Selecta, 1952) o l'opuscle magnífic de Joan Alavedra Tossa (Barcelona, 1954) amb unes il·lustracions litogràfiques de Jaume Pla que recorden la plàstica de les obres exposades en l'exposició que hem esmentat. Però aquestes dues aportacions, i els testimonis posteriors de tots els estiuejants catalans entusiastes i apassionats de Tossa, són més el testimoni de la

fi d'una època que no pas l'anunci d'una de nova, que, com a màxim, viuria a remolc dels anys brillants o els enterraria en l'oblit en comptes de situar-los al capdavant de la seva oferta turística. Ara, però, seguint el fil d'aquell argument d'entreguerres, i algun dels fils diversos de l'exposició recent, arriba finalment l'edició en català del testimoni magnífic de la Nancy Johnstone. Miquel Berga, anglòfil, professor i vitalista, ha curat l'edició d'Un hotel a la costa (Tossa de Mar, 1934-1939) (Barcelona, Tusquets, 2011). Aquí es recullen dos llibres de l'autora editats a la Gran Bretanya, un el 1937 i l'altre el 1939. Dos testimonis vibrants dels quals Berga diu que són una mena de simbiosi entre Un any a... de Peter Mayle i una crònica de guerra.

La decisió del matrimoni Johnstone de deixar Londres i instal·lar-se a Tossa de Mar. Comprar un terreny i fer-hi un hotel. Viure i descriure l'experiència quotidiana de construir una nova vida. Les gestions, les complicacions, els hàbits, la manera de construir, les hores extres, la vida al poble, les festes, la societat, la normal vida elemental d'un poble petit on les coses són més simples i més complexes que en altres llocs. La progressiva aclimatació de dos britànics (d'arrel irlandesa ella, escocesa ell) a la nova vida. Constatar que “una de les coses més fantàstiques de la vida a Tossa és que no hi ha consciència de classe” i adaptar-se a la gastronomia, als productes, a la mobilitat (amb cotxe, amb carro o amb tren), als ritmes del temps i de l'espai. “Ara havíem d'aprendre a viure a Tossa com la gent de Tossa [...]. Vam decidir fer-nos catalans del tot”.

I viure-ho en un context de gran agitació política. Dels fets del Sis d'Octubre del 34 a les eleccions del 36, de l'esclat de la Guerra Civil als Fets de Maig del 37 i els enfrontaments entre el POUM i els comunistes, al camí de la frontera. I el pas d'hotel plàcid i atractiu a residència de convidats o a colònia per a infants. Sempre amb una antena posada a Barcelona i al front, i sempre amb els contactes dels amics anglesos que vivien a Barcelona i que visitaven la casa Johnstone. Combinant les observacions encertades sobre les circumstàncies polítiques del moment i la narració minuciosa de la vida quotidiana i les dificultats creixents, amb un gust singular per la dieta i la imaginació al servei del menjar en temps de guerra. I la reiteració de l'oasi enmig de la tempesta: “Al poble la situació era ben curiosa. D'una banda, la majoria només estaven a favor de viure tranquils i en pau. Encara que a Espanya la discussió política és una afició tan estesa com el futbol a Anglaterra, haig de dir que a Tossa no hi havia violència política”.

Les vivències intensíssimes

del segon llibre, cada cop més endins de la guerra i de les ferides profundes a la societat catalana, acrediten una implicació cada cop més directa dels Johnstone en la causa de la República i la causa de les llibertats, els drets humans i la lluita contra el feixisme. Saben, això sí, que “Tossa em semblava un oasi. A Tossa no passava mai res. Un cop a la casa Johnstone, ens podíem relaxar a la terrassa. Barcelona cauria. Potser Catalunya cauria, però Tossa sempre seria Tossa”. Després de viure l'experiència del pas de la frontera ja res no tornaria a ser mai més igual. “La desolació de tot plegat era d'una magnitud que feia pensar en els

estralls d'una inundació o d'un terratrèmol". Definitivament el "paradis bleu" de Marc Chagall a l'octubre del 34 seria per molt temps un paradís perdut. Ara toca tornar a convertir Tossa en un paradís retrobat.

Publicat a:

-Avui 18-02-2011 Pàgina 20

Font del document:

http://www.elpunt.cat/noticia/article/7-vista/8-articles/371846-del-paradis-bleu.html?piwik_campaign=rss&piwik_kwd=mes&utm_source=rss&utm_medium=mes&utm_campaign=rss